

**MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE
ÎN EDUCAȚIE**

**EXAMENUL NAȚIONAL
PENTRU DEFINITIVARE ÎN
ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR**

**PROGRAMA
PENTRU**

**DISCIPLINA
LIMBA ȘI LITERATURA BULGARĂ MATERNĂ,
LIMBA ROMÂNĂ ȘI LITERATURA PENTRU COPII,
METODICA DESFĂȘURĂRII ACTIVITĂȚILOR
INSTRUCTIV-EDUCATIVE ÎN CREȘĂ ÎN LIMBA
BULGARĂ MATERNĂ ȘI METODICA DESFĂȘURĂRII
ACTIVITĂȚILOR INSTRUCTIV-EDUCATIVE ÎN CREȘĂ
ÎN LIMBA ROMÂNĂ**

**EDUCATOR-PUERICULTOR
(ÎN LIMBA BULGARĂ MATERNĂ)**

A. NOTA DE PREZENTARE

Studiile efectuate în ultima perioadă au evidențiat importanța educației timpurii în viața oricărei persoane, această perioadă fiind marcată de parcurgerea unor etape esențiale pentru succesul ulterior al copilului, atât în viața școlară, cât și în viața personală. Mai mult decât atât, unul dintre cei care au o intervenție crucială în această perioadă importantă a dezvoltării copilului este educatorul-puericultor, persoana calificată care se ocupă de creșterea, îngrijirea și educația timpurie a copilului mic. De altfel, este evident că, între mediul de dezvoltare al copilului și dezvoltarea intelectuală a acestuia, există o corelație semnificativă. Drept urmare, putem afirma că o educație timpurie de calitate urmărește dezvoltarea personală continuă, dezvoltarea emoțională, dezvoltarea creativității și dezvoltarea propriilor valori și a valorilor sociale, impactul experiențelor pozitive din copilăria timpurie fiind cel care contribuie la dezvoltarea viitorului adult.

Prezenta programă, aplicabilă *Examenului național de definitivare în învățământul preuniversitar*, pentru specializarea Educator-puericultor, limba bulgară, se dorește a fi un răspuns la acest nou context. Aceasta ține cont de formarea pentru această profesie didactică, fiind elaborată în acord cu legislația în vigoare, iar concepția, principiile și criteriile care stau la baza propunerilor tematice sunt următoarele:

- a) statutul și competențele aferente carierei didactice;
- b) eficacitatea practică și socială, derulată de educatorul-puericultor în cadre instituționale cu limbă de predare bulgară maternă, cum ar fi creșele, grădinițele, cluburile, centrele de zi sau centrele de recreere și joacă, precum și oferta de conținuturi asociată cu interesele de bază ale copilului mic;
- c) diversificarea competențelor dobândite de educatorul-puericultor în cadrul procesului de formare inițială, continuă și dezvoltare personală;
- d) dezvoltarea și inovarea metodologică, prin reflecție asupra teoriei și practicii educaționale de la nivel național, respectiv raportarea la tendințele și modificările survenite în documentele europene.

Prezenta programă pentru *Examenul național de definitivare în învățământul preuniversitar*, specializarea Educator-puericultor, cuprinde următoarele:

- A. Nota de prezentare;
- B. Competențele profesionale ale educatorului-puericultor;
- C. Tematica pentru Limba și literatura bulgară maternă;
- D. Tematica pentru Limba română și literatura pentru copii;
- E. Tematica pentru Metodica desfășurării activităților instructiv-educative în creșă în limba bulgară maternă;
- F. Tematica pentru Metodica desfășurării activităților instructiv-educative în creșă în limba română.

B. COMPETENȚELE PROFESIONALE ALE EDUCATORULUI-PUERICULTOR

Proba scrisă din cadrul *Examenului național de definitivare în învățământul preuniversitar* evaluează o serie de competențe specifice educatorului-puericultor, pe care acesta urmează să le demonstreze în activitatea didactică, precum:

- analiza și abordarea flexibilă a curriculumului pentru educație timpurie, în vederea aplicării personalizate a acestuia în procesul de învățământ în creșă;
- construirea unor activități de învățare în concordanță cu competențele, valorile și atitudinile prevăzute în curriculumul pentru educație timpurie;
- alegerea și adecvarea principiilor și strategiilor didactice utilizate în cadrul activităților desfășurate în învățământul antepreșcolar, în vederea formării comportamentelor stabilite prin curriculumul pentru educație timpurie;

- adaptarea demersului didactic la nevoile reale ale copiilor, prin individualizarea și diferențierea învățării;
- abordarea integrată a învățării în învățământul antepreșcolar, prin valorificarea corelațiilor intra- și interdisciplinare;
- aplicarea unor instrumente și metode diverse de evaluare, ale căror rezultate să fie analizate și interpretate în vederea optimizării acțiunii didactice;
- adecvarea activității de evaluare continuă la cerințele evaluărilor/examenelor naționale;
- examinarea critică a caracteristicilor diferitelor strategii didactice în vederea adaptării conceptelor și a resurselor utilizate la grupul de copii și la obiectivele învățării.
- exprimarea corectă și fluentă în limba de predare bulgară maternă

Structura probei scrise pentru *Examenul național de definitivare în învățământul preuniversitar*, pentru specializarea Educator-puericultor (în limbile minorităților naționale):

- Limba și literatura bulgară maternă – **scris**;
- Limba română și literatura pentru copii – **scris**;
- Metodica desfășurării activităților instructiv-educative în creșă în limba bulgară maternă – **scris**;
- Metodica desfășurării activităților instructiv-educative în creșă în limba română – **scris**.

NOTĂ: - Portofoliul și proba practică se realizează în conformitate cu *Metodologia – cadru privind mobilitatea personalului didactic de predare din învățământul preuniversitar*, în vigoare.

C. TEMATICA PENTRU LIMBA ȘI LITERATURA BULGARĂ MATERNĂ

LIMBA BULGARĂ

- Elemente de fonetică și fonologie.
- Aspecte contrastive cu limba română.
- Morfologie.
- Părțile de vorbire flexibile: definiția, clasificarea, categoriile gramaticale, paradigma și neflexibile.
- Probleme de punctuație și ortografie.
- Aspecte contrastive cu limba română.

LITERATURA BULGARĂ

- Literatura bulgară veche-Kiril și Metodii. Importanța activității lor spirituale și culturale. Discipolii acestora-Kliment Ohridski, K-tin Preslavski.
- Literatura pentru copii și tineret
 - Povesti pentru copii de Ангел Каралийчев, Леда Милева.
- Genul liric
 - Cântece populare.
 - Poezie pentru copii: Иван Вазов, Елин Пелин, Леда Милева, Елисавета Багряна.
- Genul epic
 - Basmul popular fantastic: Неволята, Болен здрав носи, Крали Марко.
 - Basmul cult din literatura bulgară.
 - Lumea fabulelor: Езоп, Петко Славейков, Константин Величков, Стоян Михайловски, Ла Фонтен.

BIBLIOGRAFIE ORIENTATIVĂ PENTRU LIMBA ȘI LITERATURA BULGARĂ MATERNĂ

Bibliografie orientativă – Limba și literatura bulgară

- Dinekov P. Istoria na starata bălgarska literatura, Sofia, 1961.
- Mihăilă G. Contribuții la istoria culturii și literaturii române vechi, București, 1972.

- Rusev P. Grigorii Tamblak v Rumânia i starata rumănska literatura, Sofia, 1966.
- Dinekov P. Bălgarski văzrojdeni, Sofia, 1963.
- Fotiade, Laura – Baz Locul lui Iordan Iovkov în relațiile literare româno-bulgare din secolul al XI-lea, în “Studii de literatura universală”, vol. III, București, 1961, p.237-255.
- Iufu Zl. și Fotiade L. Antologie de texte din literatura bulgara, București, 1962.
- Iufu Zl., Zavera D. Răspândirea literaturii bulgare moderne în România până la 1944, în “Romanoslavica”, 1963, IX, (p.447-483).
- Zarev P. Panorama na bălgarskata literatura, vol. I, partea I și II, 1966, 1967; ed. II, 1970.
- Iufu Zl. Oglindirea realității românești în opera lui L. Karavelov, în “Analele Universității București”, Filologie, nr. 23, 1961, p.50.
- D. Zavera Prelegeri de literatura bulgara, București, 1978.
- D. Zavera Prelegeri de folclor comparat român-bulgar (Cântece haiducești), București, 1979.
- *** Curriculum pentru educația timpurie (în vigoare).

D. TEMATICA PENTRU LIMBA ROMÂNĂ ȘI LITERATURA PENTRU COPII

LIMBA ROMÂNĂ

- **Fonetică și vocabular**
 - Nivelul fonetic. Pronunțarea corectă a cuvintelor.
 - Vocale. Semivocale. Consoane. Diftong. Triftong. Hiat.
 - Despărțirea cuvintelor în silabe.
 - Omografe, omofone. Accentul.
 - Derivarea. Cuvântul de bază. Rădăcină. Sufixe diminutive și augmentative.
 - Arhaisme. Regionalisme. Neologisme. Împrumuturile (din/în limba română în/din limba maternă; alte împrumuturi).
 - Paronimele frecvente. Pleonasmul.
- **Părți de vorbire – părți de propoziție (funcții sintactice)**
 - Exprimarea unei acțiuni, stări și existențe. Verbul în propoziție.
 - Exprimarea obiectului direct, indirect și a circumstanțelor (prepoziția, locuțiunea prepozițională). Substantivul în propoziție.
 - Exprimarea însușirilor. Adjectivul în propoziție. Forme ale superlativului.
 - Pronumele în propoziție.
 - Numeralul. Exprimarea cantității și a ordinii.
 - Adverbul în propoziție.
 - Interjecția. Exprimarea emoțiilor și a sunetelor din natură.
- **Propoziția**
 - Exprimarea raporturilor de coordonare și subordonare (conjunția și prepoziția).
 - Propoziția principală/propoziția secundară.
- **Fraza**
 - Propoziția regentă/elementul regent.

LITERATURA PENTRU COPII

- Literatură pentru copii. Definiții. Caracteristici.
- Principalele genuri și specii literare accesibile copiilor mici/antepreșcolarilor.
- **Creația populară**
 - Folclorul copiilor (cântece formulă, recitative, numărători).
 - Colinde, proverbe, zicători, ghicitori.
 - Basme populare culese și prelucrate de Petre Ispirescu: *Greuceanu*, *Prâslea cel Voinic* și *merele de aur*.

- **Creația cultă**

- a. **Genul liric:**

- Poeziile copilăriei (Ana Blandiana, *Întâmplări din grădina mea*; Passionaria Stoicescu, *Jocuri-poezii despre ce poți fi*).
 - Poezia despre natură și viețuitoare (Mihai Eminescu, *Somnoroase păsărele*; Elena Farago, *Cățelușul șchiop*).

- b. **Genul epic:**

- **în versuri:**
 - fabula (Alec Donici, *Musca la arat*; Jean de La Fontaine, *Greierele și furnica*).
 - balada (George Topîrceanu, *Balada unui greier mic*).
 - **în proză:**
 - schița (I.L. Caragiale, *D-l Goe, Vizită*).
 - povestirea (Emil Gârleanu, *Fricosul*; Mihail Sadoveanu, *Dumbrava minunată*).
 - legenda (Călin Gruia, *Povestea florii-soarelui*).
 - basmul cult (Barbu Ștefănescu-Delavrancea, *Palatul de cleștar*; Ioan Slavici, *Zâna zorilor*; Hans Christian Andersen, *Rățușca cea urâtă*).

- c. **Teatrul pentru copii**

- Conținuturi: *Înșir'te mărgărite* de V. Eftimiu, *Viața ca o poveste* de Sînziana Popescu (vol. *Teatru pentru prichindei: mari, mici și mititei*)

Notă:

Componenta *Limba și literatura pentru copii*, din structura probei de concurs, va fi dimensionată pe două module:

- aplicarea elementelor de limbă română pe un text la prima vedere, care poate fi selectat atât din opera scriitorilor studiați, cât și din cea a altor autori;
- redactarea unui eseu structurat sau a unui eseu argumentativ, pe baza unui text aparținând genurilor sau speciilor literare prevăzute în prezenta programă de examen, cu evidențierea unei valori (educative, formative și culturale) existente în textele literare prevăzute în prezenta programă de examen, prin referire la conținuturile sau la personajele acestora.

BIBLIOGRAFIE ORIENTATIVĂ PENTRU LIMBA ROMÂNĂ ȘI LITERATURA PENTRU COPII

Bibliografie orientativă - Limba română

- *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.
- Gheorghe, M., *Limba română. Probleme teoretice și aplicații*, Editura Universității Transilvania din Brașov, 2009.
- Golopenția S., *Acțiune, interacțiune, identitate, studii de pragmatică lingvistică*, Editura Academiei Române (cap. Româna globală), București, 2017.
- Pană-Dindelegan, G. (coord.), *Gramatica limbii române pentru gimnaziu*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2019.
- <https://www.eursc.eu/Syllabuses/2015-01-D-45-ro-2.pdf>.
- <https://www.observatoireplurilinguisme.eu/ro/>.

Bibliografie orientativă - Literatura pentru copii

- Balazs, L., *Folclor. Noțiuni generale de folclor și poetică populară*, Editura Scientia, Cluj-Napoca, 2003.
- Călinescu, G., *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Semne, București, 2003.
- Ciopraga, C., *Personalitatea literaturii române*, ed. a II-a, revăzută și adăugită, Institutul European, Iași, 1997.

- Norel, M., *Literatură română și literatură pentru copii*, (<https://www.studocu.com/ro/document/universitatea-transilvania-din-brasov/english-literature/note-de-curs/literatura-romana-pt-copii-m-norel/4986179/>), 2012.
- *** *Limba Română*, revistă de știință și cultură, Chișinău (www.limbaromana.md).
- *** Curriculum pentru educația timpurie (în vigoare).
- www.enciclopediavirtuala.ro.
- <http://ro.literaryframework.eu/>.
- www.romanianvoice.com/poezii/.
- www.cartiaudio.eu.
- www.biblior.net.
- *** www.subiecte.edu.ro

E. TEMATICA PENTRU METODICA DESFĂȘURĂRII ACTIVITĂȚILOR INSTRUCTIV-EDUCATIVE ÎN CREȘĂ ÎN LIMBA BULGARĂ MATERNĂ

- Structura curriculumului pentru educația timpurie; principii și valori fundamentale.
- Concepte de bază ale programei pentru educația timpurie (domenii de dezvoltare, dimensiuni ale dezvoltării, comportamente observabile, teme anuale de studiu).
- Planul de învățământ – organizare și importanța pentru educația timpurie.
- Elaborarea documentelor de proiectare didactică: planificare calendaristică, planificare săptămânală, proiect de activitate didactică (temă, scop, obiective, evenimente didactice).
- Jocul - principala formă de organizare a procesului de învățământ în creșă; Clasificarea jocurilor; Funcțiile jocului. Valențe formative/educative ale jocului.
- Jocul – principala formă de dezvoltare a limbajului, strategii de dezvoltare a limbajului prin joc, forme de realizare.
- Educația timpurie și strategii de dezvoltare a limbajului la preșcolari.
- Tipuri de activități și mijloace de realizare axate pe dezvoltarea limbajului.
- Abordarea textului literar destinat copiilor de vârsta preșcolară.
- Activități ludice și de învățare pentru copiii sub 3 ani (rutine și tranziții, activități tematice, jocuri și activități liber-alese).
- Adaptare curriculară - diferențiere și individualizare în procesul de învățământ desfășurat în creșă.
- Evaluarea și interpretarea rezultatelor și a progreselor în învățare ale copilului sub 3 ani – rolul acestora, metode și instrumente, fișa de apreciere a progresului copilului.

BIBLIOGRAFIE ORIENTATIVĂ PENTRU METODICA DESFĂȘURĂRII ACTIVITĂȚILOR INSTRUCTIV-EDUCATIVE ÎN CREȘĂ ÎN LIMBA BULGARĂ MATERNĂ

- Георгиева, М. Е. Добрева: *Писмените ученически текстове. Първа част – Репродуктивни текстове*. София: Кръгзор, 2003.
- Даскалова, Ф.: *Методика на обучението по български език в детската градина*. Пловдив: Макрос 2000, 1994.
- Петрова, Е. и колектив: *Овластяване на родния език в детската градина*. София, 1976.
- Витанова, Н. и др: *Активността на детето в детската градина. Книга за учителя*. София: Просвета, 1994.
- Петрова, В.: *Родна реч в детската градина. Книга за учителя. Моливко 3 – 7 години*. София: Слово, 2003.
- Ангелова, Т. *Методика на обучението по български език. Съвременни проблеми.*, С., 2004.

- Димчев, К. Обучението по български език като система. С., 1998.
- Димчев, К. Методика на обучението по български език. Реалности и тенденции, В. Търново, Знак 94, 2010.
- Димчев, К. Езикознание. Езиково обучение. Методика на езиковото обучение, С. Булвест 2000, 2010.
- Кабасанов, С. Методика на обучението по български език, С., 1979.
- *** Curriculum pentru educația timpurie (în vigoare).
- *** *Metoda proiectelor la vârstele timpurii*, Editura Miniped, București, 2002/2005/2016.

F. TEMATICA PENTRU METODICA DESFĂȘURĂRII ACTIVITĂȚILOR INSTRUCTIV-EDUCATIVE ÎN CREȘĂ ÎN LIMBA ROMÂNĂ

- **Curriculumul pentru educație timpurie**
 - structura curriculumului pentru educația timpurie; principii și valori fundamentale
 - concepte de bază ale programei pentru educația timpurie (domenii de dezvoltare, dimensiuni ale dezvoltării, comportamente observabile, teme anuale de studiu)
 - planul de învățământ – importanță și organizare
 - metodologia de aplicare a planului de învățământ - elemente de bază:
 - programul zilnic de activitate
 - jocuri și activități liber-alese, rutine și tranziții, activități tematice și activitățile de dezvoltare a înclinațiilor personale/predispozițiilor/aptitudinilor din perioada după-amiezii, activitățile extrașcolare)
- **Proiectarea activităților ludice și de învățare**
 - elaborarea documentelor de proiectare didactică: planificare calendaristică, planificare săptămânală, proiect de activitate didactică (temă, scop, obiective, evenimente didactice)
- **Managementul activităților ludice și de învățare. Organizare și realizare**
 - jocul - principala formă de organizare a procesului de învățământ în creșă; Clasificarea jocurilor; Funcțiile jocului. Valențe formative/educative ale jocului
 - organizarea spațiului/mediului educațional (intern și extern, fizic și social); cerințe psihopedagogice și ergonomice
 - combinații între diferite strategii didactice, în viziune sistemică
 - metode, tehnici și procedee folosite în cadrul diferitelor tipuri de activități de învățare
 - modalități de optimizare a situațiilor/contextelor de învățare prin intermediul mijloacelor didactice și a materialului didactic
 - diferențiere și individualizare în procesul de învățământ desfășurat în creșă. Adaptare curriculară
 - tipuri de activități tematice (activități de creație și comunicare, activități de cunoaștere, activități de muzică și mișcare, activități artistice și de îndemânare, activități în aer liber, jocul) și mijloace de realizare (povestirea, lectura educatoarei, jocul didactic, memorizarea, lectura după imagini, observarea, jocul de construcție, jocul de rol, jocul de mișcare, jocul muzical, modelaj, desen, pictură etc.)
 - variante de organizare și de realizare a rutinelor și a tranzițiilor
 - variante de organizare și de realizare a jocurilor și activităților liber-alese
 - parteneriatul educațional. Relația unitate de învățământ – familie. Aspecte specifice ale comunicării cu părinții (contexte de comunicare, modalități de comunicare, etape, atribuții, drepturi)
- **Evaluarea în educația timpurie**
 - conceptul de evaluare: definire și analiză
 - forme ale evaluării specifice învățământului antepreșcolar
 - funcțiile evaluării

- metode și instrumente de evaluare a rezultatelor și a progreselor în învățare ale copilului antepreșcolar. Fișa de apreciere a progresului copilului înainte de intrarea în grădiniță – structură și modalitatea de completare; rolul acestora
- interpretarea și valorificarea rezultatelor evaluării în învățământul antepreșcolar

BIBLIOGRAFIE ORIENTATIVĂ PENTRU METODICA DESFĂȘURĂRII ACTIVITĂȚILOR INSTRUCTIV-EDUCATIVE ÎN CREȘĂ ÎN LIMBA ROMÂNĂ

- Bocoș M., Preda V., Brănișteanu R., Clapou C., *Tradiții și valori – Ghid practic de opțiuni integrate*, Editura Delta Cart Educațional, Pitești, 2013.
- Brănișteanu, R., Chira, E., Florescu, D., Preda, V., *Ghid practic pentru Educația Timpurie Antepreșcolară*, Editura Trend, Pitești, 2023.
- Catalano, H., Albulescu, I., *Didactica jocurilor*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2019.
- Catalano, H., Albulescu, I., (coord.), *Educația timpurie antepreșcolară. Ghidul cadrului didactic*, Didactica Publishing House, București, 2023.
- Catalano, H., Albulescu, I., *Pedagogia jocului și a activităților ludice*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2018.
- Ciolan, L., *Învățarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*, Editura Polirom, Iași, 2008.
- Dumitrana, M., *Învățarea bazată pe cooperare*, Editura V & I Integral, București, 2008.
- Glava, A., Pocol, M., Tătaru, L.-L., *Educația timpurie: ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*, Editura Paralela 45, Pitești, 2009.
- Glava, A., Tătaru, L., Chiș, O., *Piramida cunoașterii. Repere metodice în aplicarea curriculumului preșcolar*, Editura Diamant, Pitești, 2014.
- Golu, Fl., *Joc și învățare la copilul preșcolar. Ghid pentru educatori, părinți și psihologi*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2009.
- Gongea, E., Ruiu, G., Breben, S., *Activități bazate pe inteligențe multiple*, Editura Reprograph, Craiova, 2002.
- Ionescu, M. (coord.), *Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani*, Editura Vanemonde, București, 2010.
- Manolescu, M., *Teoria și metodologia evaluării*, Editura Universitară, București, 2010.
- Mitu, F., *Metodica activităților de educare a limbajului*, Editura Pro Humanitas, București, 2000.
- Niculescu, R., M., *Curriculum între continuitate și provocare*, Editura MEDIA, Sibiu, 2010.
- Norel, M., Bota, O., A., *Didactica domeniului experiențial limbă și comunicare*, Asociația de Științe Cognitive din România, Cluj-Napoca, 2013.
- Preda, V., *Copilul și grădinița. Urgența 2000: pariul limbajului și al comunicării*, Editura Compania, București, 1999.
- Preda, V., Breben, S., Gongea, E., Mitrulescu, V., *Învățarea bazată pe proiecte. Auxiliar didactic pentru aplicarea noului curriculum*, Editura Arves, Craiova, 2009.
- Vărsmaș, A. E., *Consilierea și educația părinților*, Editura Aramis, București, 2002.
- Vărsmaș, E., *Educația timpurie*, Editura Arlequin, București, 2014.
- Vranceanu M. (coord.), *Educația și Dezvoltarea Timpurie a Copilului. Ghidul educatorului*. UNESCO-UNICEF. Editat cu concursul CNETIF, Chișinău, 2005.
- *** *Curriculum pentru educația timpurie* (în vigoare).
- *** *Educația – spre un pact pentru un oraș care educă* – document realizat de Biroul Educativ, Centrul Internațional Loris Malaguzzi, USR Ministerul Educației, al Universităților și al Cercetării, Oficiul Școlar Regional din Emilia Romagna - traducere Sânziana Sterghiu (în suportul de curs elaborat în cadrul Proiectului Dezvoltarea resurselor umane în învățământul preșcolar, POSDRU ID 61130).

- ****Barcelona Objectives. The development of childcare facilities for young children in Europe with a view to sustainable and inclusive growth*, European Commission, 2013.
- ***Metoda proiectelor la vârstele timpurii, Editura Miniped, București, 2002/2005/2016.
- ****Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor între 3-6/7 ani*, 2008.
- www.subiecte.edu.ro